

V soutoku samoty

O posledních dnech spisovatele
Jindřicha Šimona Baara

Miroslav Vejlupek (Čerchovský)

Kněz modernista a spisovatel realistických próz

Jindřich Šimon Baar.

Autor grafického listu Vladimír Böhm

Sotva ho probudily kroky, Jindřich Baar otevřel oči a chtěl zavolat ještě nechod', naběháš se za celý den víc než dost, ale neudělal to, nezvykle teskný den pozdního léta za sklem okna jen násobil jeho únavu z předešlého dne. V poslední době mu psát příliš nejde – jeho Múza jako trpěla krizí...

Misto vedle něho bylo prázdné, dotkl se rukou zkrabatělého prostěradla: Ještě je teplé! Po Otylčině těle. Po člověku, který jde s tebou už tolik let a jedinkrát nedal znát, jak bolí posměch, třeba i jen málo slyšitelný. Ale stačí, aby ti jednou šlehl po srdci, a už ho tušíš všude: „Farská panička!“

Ctíš Otylku, duši sice prostou a nenáročnou, zato trpělivou, teď když už máš věk k splétání i těch nejtenčích nitek života, ctíš ji tím víc. Láskyhodnou Otylku. Opravdu lásky hodnou.

Jenže kdo jednou oblékl roucho, lásku smí mít jen pro Boha. Jak těžké to často bylo! Jak trýznivé! Jaká ironie, jaká absurdita v životě muže, který už prvním svým výskokem chtěl jen a jen na Parnas. A k tomu ještě: vědět pravdu o všem, co už dávno minulo, co šlo s lidským rodem století od století, pořád. Pravda, nic jiného jsi stejně po celý život nedělal, jen s tím rozdílem od gymnazisty, že Krista jsi vzal s sebou.

A hle – teď jste spolu sami, svět se zřiká Krista, Kristus není, sami si věřte, odulci na farách, když toužíte po moci nad myšlenkami lidí! Tak daleko to dopracovala učitelka církev.

A ty, Báro? Po celá dlouhá léta odloučení od Klenčí těšil ses, až se vrátíš mezi vlastenecký a zbožný lid zde, a zatím: Tomu lidu nikdy nešlo o víru, ale vždycky jen o půdu, nikdy o statky duchovní, vždycky o ty časné.

Po válce vybral velebný pán Vošta od Klenečských peníze na nové zvony, když ty staré spotřeboval císař na děla. Ale jen co došlo na pozemkovou reformu, sedláci i řemeslníci vzali útokem farní půdu nejdřív, pánbů nepánbů. Taková jejich víra!

A kdyby to bylo všechno! V devatenáctém roce volilo celé Chodsko rudě, všichni starostové byli sociální demokrati!

Na Otylčiných stehnech a lýtkách vystoupily svaly. Hospodyně najednou neslyšela Baarův pravidelný dech a dovítěla se, že muž procitl. Ohlédla se polekaně:

„Nedívej se!“

Spisovatel neposlechl.

„Slyšíš, ty jeden!“ zapištěla Otylka a úprkem, jak jen jí to roky dovolily, hnala se do kuchyně.

*Co že to Otylka řekla?! Jako tehdy dávno **jeho** sestřenka Marie u strýce Josefa v Písku! Tenkrát jsem byl oktaván. Otoč se, Jindro. Nebud' moc zvědavý! - - Vždyť ti chci jen pomoci, Maruš, ukaž, obléknu tě. - - Jedeš, ty nevychovanče! To se dělá?! - - Pomáhat bližním je ušlechtilost, sestřenko, Jindra pro sukni na zemi. Tak šup!*

Marie se rozesmála, sukni přes hlavu, motala se ze strany do strany, když... když... Ach, ty Jindrový ruce! Nenechavé ruce! Tak dost, Jindřichu, strýček se po nás bude shánět...

Nic platno. Ložem jim je louka a teprve když stín mraku zastudí na holých zádech, myšlenky jsou spořádanější. Až budeš v Praze na univerzitě, ani si na mě nevzpomeneš. - - Jak to můžeš tvrdit, Maruš, myslím na tebe všude. Všude! - - Tak do Prahy nejezdí, řekla a byla to prosba, musíš zrovna tam? Takový kus světa od Protivína! Kdy si sem najdeš cestu?! No řekni, kdy? - - Nic se neboj, Maruško, ani se nenaděješ a jsem u tebe zpátky. A na univerzitu chci. Ze mě by byl sedlák pod obraz. A potom – cožpak je sedlačina nějaký život? Já myslím, že se člověk narodil, aby tu po něm něco zůstalo, no né? Proto chci na univerzitu. - - A potom? Potom až tam budeš hotov? - - Budu kukátkářem. Jako Kosmák. Nevěříš? - - Já... já... nevím. - - Ale určitě! Pan řídící Jindřich je smutný, že se v Klenčí nenarodil slavný muž. Já budu! Ty se staneš mou ženou, narodí se nám děti a budou také slavné! Ano? A teď honem obléknout – strýc Josef se po nás bude shánět, Jindřich, sukni v rukou. Teď skloň hlavu, teď...

Ach, ty nenechavé ruce!

Baar konečně vytáhl lepkavé nohy zpod propoceně peřiny a ještě bos zamířil nejdříve k oknu. Klenčí už bylo na nohou. K Hausnerům právě přivezli pivo, srotil se tu hlouček dětí a tři starci z chudobince. Ten vlevo – Zýka, známý kverulant. Napsal na okresní hejtmanství: Obecní výbor mi nechce dát dřevo na dřevěnky. Poručte jim, pane okresní starosto, to je přece jasné, že šaty dělají člověka, ale hadry vši! A zima je za dveřmi, když vyrobím dřevěnky, už budu mít na kabát. Poručte jim, pane okresní starosto, ať mi to dřevo dají.

To by se mu hodilo! Stěžovat si! V kostele ho nevidíš, jak je rok dlouhý, ale na nádraží hodiny okounět a lidi otravovat, to mu jde dobře. Hej, mládenče, taky ze Škodovky? Taky dědo. A jakpak vypadají ti komunisti? Jakou mají barvu? Jo dědo, to já nevím, musím vydělávat...

Zaplať pámbů, že jsou i rozumní lidé! Ten bolševický materialismus lidi jenom zkazí.

*Než odešel Baar do kuchyně, aby posnídal, z psacího stolu sklídl dopisy, které tu večer zapomněl. Bude lépe, když je **jeho** Otylka vůbec neuvidí. Zvláště ne ty od Schulzové. Vroucí dopisy paní učitelky z Velhartic.*

Než dopil v kuchyni kávu, Otylka byla s úklidem v ložnici-pracovně hotova a on se zachrul na celé dopoledne do rukopisu o mamince. Do „Svatby“. Odpoledne si vyjdu na Výhledy, zamlul si.

Tyto svahy se vzpínají k horizontu po stejných křivkách už po celých mých padesát šest let. Jako by je nakreslil. Pořád bych o tom mohl psát a nikdy bych nebyl hotov. Jenže tetralogii stejně mít nebudu – čtvrtý díl, „Svatbu“, ten sotva kdy dokončím.

„A jejdá, tys tu chyběl, velebníčku,“ zamručel sedlák Řezníček, když uviděl, že po výhledské cestě kolem jeho brambořiště přichází Jindřich Šimon Baar. „To zas bude zábava!“

Baar jako by ta slova slyšel, došel až k okraji Řezníčkova pole a zastavil se. „Pomáhej vám Pán Bůh, sousede.“

„...“

„Můžete na slovíčko, sousede?“

„Co s vámi mám dělat,“ sedlák nevraživě, s okázalou neochotou zamířiv k cestě. Ten zkrachovalej služebník boží mu před čtrnácti dny poslal po hospodyni knížku. Aby prý si ji přečetl, že je o člověku, jako je on. Řezníček si v knize jen chvíli listoval. Jan Cimbura. Pohádka pro hlupáky. Dva dny nechal román povalovat v kredenci a pak ho poslal po dětech zpátky. „To se tak někdo má,“ neodpustil si teď, když už stál na cestě.

Baar na to nic. „Vám se má kniha nelíbila?“ řekla nakonec jeho ješitnost.

„Možná je povedená, nevím. Ale mou starostí je chleba pro děti, pane faráři...“

„Napsal jsem tu knihu o člověku, jako jste vy, pane Řezníčku. Abych selského hospodáře vyzdvihl.“

(Běláček rychle se srovnal a zase chvíli pořádně jak se sluší a patří v páru šel – nwebo sedláka Běláček se bál – jeho oči se bál a před jeho rukou měl vítr. Sedlák do duše vidí Běláčkovu – pohlédne a navlas ví, co hřebeček v nejbližším okamžiku chce provést – k čemu se chystá – zadkem-li vyhodí, kousne-li, zařehtá-li anebo kupředu skočí, vzepne na zadek, otočí-li se anebo pozpátku zacouvá. Na uši – do očí – na nozdry – po nohách se podívá – a podle toho k hřebečkovi se blíží... „Mě neošidiš – mě nepodvedeš,“ říká si a hledí Běláčkovu do očí tak pevně, že koník pohledu nesnese – schlípne rázem ouška, hlavu schýlí, srst zježí a po celém těle už napřed se chvěje – nebo ví, že hospodář hned vzápětí za tím pohledem po něm chňapne – uzdu v ruce jako v kleštích zmačkne a Běláčka k zemi strhne...)

Proto se bojí Běláček oči i ruky hospodářovy.

Ale hospodář není kruták. Nechce, aby se ho hřebeček bál, chce si dobýt jeho lásky – proto jak koník poslechne – hned lahodně na něho mluví a chválou ho zahrnuje: „Tak jsi hezký – hodný koníček – tak tě mám rád – slušně v páru vykračuj – hahou, jej. – Krok drž – jak se na

pořádného koně sluší a patří. Narost jsi – a musíš být užitečný. Nebylo by ti hanba ještě teď s malými hříbátky se kamarádit a po pastvě a drahách se toulat – nečinně se povalovat? Jen trp – a uť se chodit a tahat – něco zkusíš – ale to jinak nelze – každý učedník – mučedník, však zvykneš a pak se ti, darebáčku, stane práce rozkoší a radostí větší než potulky a lenošení – k duhu ti půjde – kosti v tobě ztvrdnou – svaly zocelovatí a síly sám za tři jiné koně vydáš.“

Tak ho Cimbura chválil – s ním mluvil – mírným hlasem víc než strohou přísností ho chlácholil a krotil – až ho chodit naučil.)

„Říkám, že knížkám nerozumím ani za mák, pane faráři. Ale když už si v zimě nějakou otevřu, musím číst pravdu. Když to tam není popravdě, všechno se ve mně vzbouří a dost čtení!“

Jen se sedlák zadíval do spisovatelových očí, zahřálo ho, že zvládl mluvit bez hrubostí. Baar zřejmě očekával právě ty a teď ne a ne najít svoji parketu. To byla voda na mlýn Řezníčkovy výřečnosti.

„Znáte to, pane faráři – svou víru si obhajuj, ale jinýmu ji neber. Až někdo napíše, jak kleneckému sedláku na italský frontě strachy drkotaly zuby a potil se, až smrděl, tak to si přečtu, panečku. Já byl pod Monte Cimone...“

„Jan Cimbura vyšel už před válkou,“ namítl Baar.

„Cimbura Cimbura. Je to pašák, to se musí nechat. Koně vytáhl z mokřiny a vůbec se nezadýchal. Ale kdyby dřepěl v zákopu a vedle něho uhníval zastřelenej kamarád, nevzal by do huby, ten váš Cimbura! Vy jste v kostele mával kadidlem, já cítil lidský maso. Jasný, pane faráři?!“ Ted' už to byl hrubec Řezníček.

„Mával jsem kadidlem a modlil se za takové, jako jste byl na italské frontě vy. Cožpak to nechápete? Četníci chodili na má kázání, zda nepobuřují věřící! Vám je tohle málo? Dělal jsem víc, než bylo knězi bezpečno!...“

(Když kaplan Holoubek asi po dvou měsících napsal domů, že se stal farářem a nejdéle za šest neděl že se musí do Třeštic odstěhovat, aby se tedy Baruška připravila a tatínek také, ten že musí s ním, protože v Třešticích je hospodářství, že mu to musí zavést, zařídit, že alespoň pro začátek musí maminka hospodařit doma s bratrem sama, když to všechno napsal a slíbil, že také ještě sám přijede domů dohodnout se s nimi, co a jak bude, ani mu na mysl nepřišlo, že ten jeho dopis vytrhne doma všem ostrý trn z nohy a nejvíce Barušce. Mladší jeho bratr totiž blížil se třicítce, zatoužil po samostatnosti, našel si holubičku a počal roztouženě vrkat. Ale nevěsta i její rodiče dělali hrozné drahoty, všechno že by ušlo, všechno by se jim u Holoubků líbilo, ale hrbatá Baruška že bude na statku železnou krávou, to že na pováženou takové břemeno uvázat si na krk, může všechno přežít, ujídat statku třeba padesát let a věno pak jim třeba ani neodkáže, vůbec na to že oni svoji dceru nedají. Mladého Holoubka bolely ty nelaskavé řeči, ale ze svého selského stanoviska musil uznat, že jsou oprávněné, a jak zkušenost učí, i odůvodněné určitými a všeobecně známými příklady, takže to nikdo rodičům

nevěsty nemůže ve zlé vykládat. Připomněl jim sice, že má bratra knězem a ten, až se stane farářem, vezme si jistě Barušku k sobě za hospodyni.)

Sedlák mávl rukou, a to Baara popudilo ještě víc. Podívejme na nevděčníka! Manifest jsem podepsal, o svobodě kázal, českého člověka velebil, a tento tady!...

Domluvit ho sedlák nenechal. Spustil nanovo, až děti na poli přestaly sbírat brambory a zvědavé naslouchaly.

„A pomohlo mi snad vaše kázání? Smíloval se nade mnou Bůh? Když se na nás přihnali ze zákopů naproti, páral jsem jim břicha bajonetem. Doma bych to neudělal ani praseti... Kam se podělo smilování boží, kam? Nikdy žádný nebylo, abyste věděl! Nebylo a nebude!“

„...!!“

„Ve čtrnáctém se to ukázalo. Zjara jeden div nebrečel, když se mu ohřebila klisna a v létě už střílel do koní i do lidí!“

Té bezmoci naproti krutosti se Jakub Řezníček nezbaví nikdy. V červenci devatenáct set čtrnáct... Jeho c. a k. Apoštolské Veličenstvo ráčilo Nejvýše rozkázati, aby byla vyzvána a svolána c. k. domobrana... všichni 37letí a mladší dostavte se přímo k domobraneckému okresnímu velitelstvu.

Týkalo se to i tebe, do sedmatřiceti ti scházel jeden rok a tak tedy i tobě Apoštolské Veličenstvo ráčilo Nejvýše rozkázati a aby tě přešla zlost, v Rakousko-Uhersku máš na železnicích a parnicích volnou jízdu, hlavně nezapomeň vlastní pohodlnou obuv, na dva dny jídlo, teplý spodní oděv, je-li zrovna chladno. A pohni, máš na to dvacet čtyři hodin! A abys neměl starost, tak odvod koní je v Domažlicích 3. srpna v pět hodin ráno. To už zařídí tvoje Manka.

Baar vpadl do Řezníčkových vzpomínek právě včas:

„Tahle válka rozleptala monarchii, pane Řezníčku. Jsme teď svobodný národ! Jsme samostatní! Republika! Cožpak ve vás nekoluje chodská krev, že si nevážíte svobody? Vaši předci pro ni riskovali životy! A to měli Němce hned za humny...“

„Abych řekl pravdu, pane faráři, mně je to šumafuk, jestli jsem Čech nebo Němec...“

„Jakže?! Jak můžete něco takového říci, proboha?!“

„Můžu, dobře můžu. Tyhle vaše řečičky jsou dobré leda těm, kdo mají plnou kapsu. Ale já na ně kašlu! Sotva jsem po válce zasel, už mi vojáci rabovali ve stavení! Čtyřikrát! I ten poslední pytel pšenice mi zrekvírovali! Tohle je ta vaše svoboda?! Samostatnost?! Hospodářství mi zpustilo tak, že jsem se do dneška nezmátořil!“

„...“

„Mně je jedno jestli republika nebo monarchie, jestli Čech nebo Němec, já chci, co mi patří...“

„Ale to je vlastizrada!“

„Vám bude vždycky hej, vy se živíte pusou, já rukama! Ted' vy v talárech umravňujete lidi, ale za války jste si na farách četli v novinách, jak to vypadá na frontách! Tááám střelila děla do lidí, velebný pane! A ta děla byla ulitá z kostelních zvonů! Z těch vašich kostelních!“

„Lež!“ Baar, bledolící, zsinalý.

„Ani tu pravdu si nepřiznáte,“ odvrátil se Řezníček od Baara a bez pozdravení zas mířil za svou prací.

* * *

Proboha, vždyť to byla hádka! A jaká hádka! Jako o život!

První moje třenice od devatenáctého roku, kdy jsem se vrátil do Klenčí...

Teprve nyní si uvědomil, že z té hněvivé kontroverze ztratil vládu dokonce i nad svým tělem. Lýtka jako by mu zdřevněla, chodidla v návěži štěrkou cesty na **jeho** Výhledy. Dokonce i Řezníček nechal krosnu krosnou a zkoumavě si soka ve při měřil, není-li s ním zle. A ono bylo.

Kdepak na Výhledy! Síly náhle nejsou – a není, kde jich více brát!

To snad není pravda! **Jeho** sedlák takovým odrodilcem! Dokonce chodský sedlák! „Mně je to jedno, jestli jsem Čech nebo Němec.“

Bouško, Sigo, ty kdybys to slyšel, plakal bys. Celý život jsme nežili ničím jiným než rovnoprávností Čechů vedle Němců. U představených jsme si nadrobili do nejdelší smrti – a pohlédni na Řezníčka, ignoranta bezduchého, nic jiného než ignoranta! Vlastizrádce! A já na sedláka spoléhal nejvíc. Jen na něho! A tady to mám – Boha zavrhl a češství je pro něj mň než pytel pšenice.

Ne, Baar už nešel na Výhledy. Stočil směr chůze do divoce rostoucího porostu křovin, kterými až projde docela, terén mu nabídne pěšinu ke klenečskému hřbitovu. Až na dno musíš vypít kalich hořkosti, Baare idealisto, až na dno. Chodové nejsou zlatí, ale jenom pozlacení, tvůj Jakub Faster má pravdu s tím, že tihle lidé dole pod Výhledy lpí víc na zděděné půdě než na zděděné víře. A tos k nim řečnil v osmnáctém roce z radnice, říjen byl, když starosta Hecht poprosil, abys srdce lidí naladil.

„My, drazí rodáci,“ neodmítl jsi, „náš národ je takovou malou hvězdičkou, kolem které točí se dnes velké národy. Staletá tužba naše se splnila. Udeřila hodina našeho vykoupení, naši svobody. V této osudové chvíli je nutno, aby celý národ stál v jediném šiku, abychom zapomněli na všechno, co nás dělí, ale to na mysli měli jen to, co nás pojí. Jediná cnost,

občanská svornost, musí dnes býti naším nejvyšším příkazem. Ukažme se důstojnými potomky velkých předků. Vzpomínám našeho mučedníka Koziny – praporečníka Přibka, klenečského rodáka Etzla, ti krváceli za naši svobodu a jejich hrdinné, neutuchající památce proveďte se mnou slávu!“

Tenkrát Klenečtí plakali štěstím, jásalí, jsme samostatní, jsme svobodní, kapelu si pozvali a do noci tancovali, až uši zaléhaly snad i Bavorákům. A dnes? Dnes, toho roku dvacátého pátého? Dva roky tomu teprve budou a už o tom nevědí nic – žes odmítl v obecních volbách klerikální kandidaturu!

Když ti Kvapil poslal telegram, že tvůj podpis chybí pod Manifestem, vůbec jsi nezaváhal: „Ano, jsem pro svobodu národa!“ Ovšem tvým chodským vrstevníkům už je to všechno fuk. Kmen tu a tam ještě poklonkuje panu spisovateli, ale co on mluví, to ať mluví, co se tuze dlouho vaří, nakonec stejně ztratí chuť.

To Sigismund Bouška – nikdo se mu nevyrovná! Nějak brzy mi ubývá energie, Báro, hlásí se únava a – co jsem kdy dělal, zůstalo marným, jak vidíš. Nediv se mé melancholii. Však až budeš mít za sebou padesátku, také začneš počítat. Jenže ty máš alespoň jakýs takýs důvod ke spokojenosti. - - Co tě napadá, Sigo? Jsem unavený k smrti! Knihy mi tisknou, ale jinak...? - - Jinak se nás štítí! Biskupům jsme solí v očích, modernistická pakáž a kacíři nám říkají, a kolegové spisovatelé katolíky přehlíží, jako bychom byli dětmi. Naše vidění světa jim je pro smích. A přesto – nezasloužili jsme se snad o národ? Církev byla prolezlá Němci a těm na Vyšehradě to bylo docela, ale docela jedno! Nevadilo jim, že český biskup mluví s Čechem německy! Mě po celý život strkali mezi Němce, jen abych, probůh, nepřišel s českým spisovatelem do styku. A když jsem si postavil hlavu – však víš! Mé studie přestali vydávat. Perzekovali mě. - - Páni biskupové jsou slepejší! Kdyby dali na modernisty, bylo dávno jinak. Co chtěla Jednota? Nic jiného než zachránit církev před lhostejností! Jen se rozhlédni, kolik lidí uteklo od Boha! Kdyby nás Vyšehrad pochopil, nemuselo to být! Měl povolit češtinu do bohoslužby! Měl zdobrovolnit celibát! Potřít německou nadřazenost! Dát nižšímu kněžstvu větší pravomoc! To měl Vyšehrad udělat, Moderna by zachránila víru mezi lidmi. - - A víš ty, Báro, že já o tom pochybuji? Moderna nebyla jednotná. Co provedli mně a Xaverovi?! Vyloučili nás. Boušku a Dvořáka, kteří Modernu založili! Moderna, to byl jen takový výkřik poraněného ptáka. Vždyť národ dosáhl svého a bez kněžstva. - - Jestli si tohle myslíš, Sigo, potom tedy... - - Potom už chápeš moji skleslost? - - Tvoje počty - - Nemají výsledek? Chceš to tak říci? - - Ano. - - Ne docela tak, Báro, ne úplně tak, Báro. Většinou jsem přežíval jako žebrák, to víš sám. Měl jsem míň než málo. Ale největším bohatstvím chudáka je přesvědčení. Sešel jsem snad někdy ze své cesty? A tak mám víc než sto biskupů dohromady. Jen se podívej třeba na Třebízského, co se mu vyšehradští naprováděli lumpáren! A najednou se zjeví František Xaver Šalda a řekne: „Postavte mu sem pomník!“

Se Šaldou zmizela vzpomínka na Boušku. Jindřich Baar bezděky stiskl rty. Kde je Šalda, tam i slovní šerm, nechutné šarvátky v novinách, ba čeští spisovatelé vůbec jsou jeden na druhého horší než vlci. Štěkají a rvou se, kam se poděl zápal z devadesátých let: Co je české, to má stejnou výši jako cokoli z kteréhokoli kouta světa! A kam že se poděla svornost, když se zrodila Národopisná výstava? Dnes je v módě zesměšňovat jeden druhého. Šalda práská do

Čapka-Choda a ten mu vrací stejně. Durych, ten zas rýpe do mého bratránka Vrby: „Pod jeho zraky mění se příroda v kompost. Jeho literatura patří na smetiště!“ Tak je to mezi českými spisovateli, ironizují se jeden přes druhého, urážejí se, pustit se do veřejné polemiky s Macharem znamená dát se vláčet hnojištěm.

Zato když mi končil čtvrtý ročník teologické fakulty, měli spisovatelé jiné starosti. - - Pan Jindřich Baar, nemýlím-li se. - - Ano, to jsem já. Moc se tu nevyznám, jsem v Klementinu poprvé. - - Mé jméno je Jakubec. Jakubec Jan. Jsem referentem bibliografického oddělení literárního odboru národopisné výstavy. Poněkud dlouhé, že? Ale mám radost, že jste přišel. Pokud mám dobré zprávy, vy a vaši kolegové chcete s přípravou výstavy vypomoci. - - Ano, pane referente. Vím dobře, že obliba teologické literatury není taková jako u literatury laické, ale proto ji ještě nemusíme považovat za méněcennou. - - Zdá se, že vás zarmucuje, co jste nezpůsobil. Podívejte, pane kolego, jak je na tom literatura kněží, to víme oba a buďme k sobě upřímní, vůbec se vás tím nechci dotknout, muselo k tomu dojít. Ta věc má, abych tak řekl světonázorové kořeny. Ale ať v tom jsme zajedno, nebo ne, katolická literatura patří do českého písemnictví. A československá výstava bude obrazem úplného, opravdu úplného národního písemnictví... Koneckonců, nám, kteří výstavu pořádáme, v podstatě vůbec nejde o to, které pojetí světa je správnější. Jde nám o dějinný kontext, pestrost, myšlenkovou hloubku české literatury. Chceme uvědomovat národ, chápete mě, že ano? - - Jedině proto jsem přišel, pane Jakubec. Český národ si nezaslouží, aby ho jiné přehlížely. Je pravdou, že v přípravném výboru je i profesor Jirásek a doktor Zíbrt? - - Jistě. Od samého začátku. Také profesor Thomayer, váš krajan, a jak se má k dílu! Smekám před tím mužem. Přišel společně s profesorem Wintrem. A také ženy se činí, paní Krásnohorská obzvláště. Všichni chtějí ukázat světu literární Čechy! Nuže ale k věci, pane Baare. Potřebujeme váš odborný přehled právě o literatuře katolické. Pojdme, schůze už už začne.

Málo platné, na ta léta, kdy tvé jméno patřilo do jedné řady s Jiráskovým, nezapomeneš, co budeš živ. V jedné řadě s tím, jehož „Marylu“ a „Zemanku“ a což teprve „Psohlavce“ jsi předčítával na prástkách a plakali panímámy i dřevorubci a oráči.

Baar se teď prodral hustým větrovým lísek, šípků a pláňat a stanul v jitrocelišti, jímž už se táhla dlouhá svaživá pěšina ke klenečskému hřbitovu. To už si musil odpočinout. Pořád mu bušilo srdce a pořád do něho tloukla Řezníčkova neurvalost.

V posledních letech už se bál smrti. V rodu Baarů snad všechny muže sklátila mrtvice a Jindřich Baar ne a ne se zbavit předtuchy, že jeho konec bude celičko stejný. Už před drahným časem napsal poslední vůli. Téměř vše po mně zbylé patří tobě, městečko rodné, co si Otylka zaslouží, toho se nesmí nikdo ani dotknout, ale ostatní je tvé, Klenčí pod Čerchovem, vždyť k tobě patřím jako každá píď země okolo, jako ty kopce kolem, jako políčka na svazích i pod nimi, v tvých zdech jsem se narodil a sem přišel umřít. V mém domě dej zřídit muzeum a mé jméno mu dej a na Výhledech dovol postavit mi pomník. Za těchto podmínek ti patří všechno, co bylo mé. Jen zapomenut být nesmím.

Tu zahoukal na nádraží pod Klenčím vlak a Baar jakoby procitl, pohlédl tím směrem. Železnice! Drát, po kterém se do Klenčí došplhal bídný mrav. Tak je to, civilizace zkazila Chodsko! O tom je Baar přesvědčen. Každého léta vychrlí vagony stovky turistů z Prahy,

z Plzně, ze všech končin republiky a klenečtí osadníci nestačí zírat. A tak si místní děvčata ustríhala sukně nakrátko, skoupila kdejaký krám s cetkami, a muži – jediné co je na jejich šactvu ještě chodské, najdeš pod bradami – pásky od širáku. A při svatbě jdou z kostela nejdřív do hospody, pak teprve do nevěstina domu. Takoví jsou to frajeři, stydí se za svůj kraj, kašlou na historii, jen být moderní!

Baar neuměl odpustit takovou křivdu spáchanou na tradici...

A opět zahoukal vlak na klenečském nádraží a opět se dal se do pohybu po kolejnicích směřujících do Postřekova. Že tudy vedly, bylo také Baarovou zásluhou. V roce devatenáct set devět vydal u pražského vydavatele Kotrby spisek „Klenčí městečko na Chodsku“ a místní páni radní si pospíšili jmenovat spisovatele čestným občanem. A záhy nato přišel Baarovi dopis: Budeme stavět dráhu, míníte přispět, vážený rodáku? Jedna akcie za dvě koruny!

Přispěl. Tři sta zlatých obětoval a jako by je vyhodil oknem: letos shrábl dráhu stát, a z akcií – bezcenné papíry!!

Je to drsné, ale je to tak: Páni na radnicích mají smysl pro umění hlavně, když něco potřebují. Celá léta si tě nepovšimnou, ovšem mohou-li tě využít, tvou Múzu vynesou výš, než Parnas sahá.

Jako ti z Domažlic! Čapku-Chodu ne a ne prominout „Řešany“ a vloni najednou: Za vynikající činnost na poli literárním udělujeme čestné občanství a deset tisíc korun k tomu. Čapek se z toho ještě nevzpamatoval a do Národních listů už přijela deputace. Soudíme se o lesy, kdybyste za nás, Mistře Čapku-Chode, na úřadech zaorodoval, v novinách nám vypomohl...

Řekni ne, když už si tě zavázali.

A tak se z Pavla stal Šavel.

** * **

Ovšem být tu Karel Bartovský, to by bylo jiné téma! TÉMA!!

Jedině kněží mohli zachránit republiku před tím mravním paskvilem, notoval si s ním Jindřich Baar, ale bylo to všechno tuze málo vedle toho, jak o věci smýšlel Karel. Svět církev předstihl, Báro, tiskne ji ke zdi. Ani my Modernisté, my vykřičení, s tím nezmůžeme zhola nic, jsme i s našimi zatracenými biskupy zatraceni. Nadýchali jsme se sobectví, opatrnosti na všechny strany. - - To není pravda, Karle. Nemůžeš naházet všechny do stejného pytle! My nemáme na svědomí, co si církev nadrobila. Katolická moderna může církev spasit, i když je nás už jen hrstka. Jsme semenem lepší úrody! - - Nevěř tomu! - - Ale já věřím! Sám jsi to o nás tvrdil. - - A čím jsme tedy lepší? Čím? - - Ideou čistého křesťanství, čistého, bez hmotných a

politických ambicí Ta lidi přiláká zpět do kostelů, pamatuj! Jenom když uvidí živé vzory. A těmi jsou modernisté! - - Nesmysl, Báro. Holý nesmysl! To vše jsem si myslel taky, ale podívej se na nás modernisty dnes. Čím jsme jiní? Jaképak vzory! - - No promiň, Karle, hlásáme přece čisté křesťanství. To je ti snad málo? - - Žalostně málo, Báro! K tomu, abychom vlastními životy byli vzory lidem, k tomu jsme příliš slabí. Jsme jenom dětmi doby jako kteříkoliv jiní. - - To odmítám, nemáš pravdu. Jsme jiní. Jinak by nás Vyšehrad tolik neplísnil! - - To na celé věci vůbec nic nemění, Jindřichu. Jde především o víru! Nedokázali jsme shodit ze sebe starost o živobytí! Ta nám diktuje všelijaké šeredné kompromisy a my je prostě přijímáme. Kdybychom dokázali být chudými a žili jenom vírou, hrnuly by se za námi davy. Noví apoštolové by z nás byli! Ale my jsme se ve skutečnosti přizpůsobili světu, jakým objektivně je. Proto nám křesťané přestali věřit – už se nedají ošálit. - -

... Být tu Karel Bartovský dnes, již mu dáš za pravdu. Když tvá touha je jiná než objektivní skutečnost, staneš se člověkem nevypočitatelných zvrátů, užuž se vzdáváš a najednou se vzepře celý tvůj organismus: Věřím!

A tak jsi člověkem plným konfliktů, neustálých, intenzivních a ubíjejících. Jedině proto přicházejí do tvých dnů dávno minulé události, lidé, kteří tě obklopovali. Být tu právě teď, právě teď Bartovský z Nové Kdyně, dáš mu za pravdu. A panu Wildtovi také. Podivné: katolický kněz, básník a publicista Karel Bartovský, a naproti němu ateista Wildt, a přece muži blízkého, tak blízkého si mínění: Nesouhlasím s vámi, že husitské války byly neštěstím národa. Nesouhlasím, pane faráři. - - Já trvám na tom, že husité rozbili národ! Jeho jednotu. - - Jednota je pouze slovo, pane faráři. Ideál, pane faráři. Ve skutečnosti je to právě nejednotnost, která společnost posunuje. Bez nejednotnosti by svět ustrnul! Vražda na Husovi je příkladem přímo symbolickým. Právě Husovy názory znamenaly vývoj a ten vadil církvi, protože ta je úplně strnulá! Rozumějte mi – strnulost je proti přírodním zákonům. A člověk a jeho svět, to není nic jiného než zase příroda. - - A nemyslíte, pane Wildte, že právě církev může člověka svým učením zdokonalit? Povznést ho nad přírodu? Učinit jej hodným Krista? - - Kristus a všechno ostatní kolem jen rafinovaně zastírá skutečnou podstatu církve. Pravdu o ní, pane faráři. - - Pravdu o ní? Ta je zřejmá. Církev chce zušlechtit. - - Žádné zušlechtit, pane faráři, ale ovládnout. Přidržet ho na uzdě jako nepokojného koně. A k tomu nahromadit majetek. - - Vaše slova mě urážejí, pane Wildte!

Na klenečském hřbitově se neuklidnil. Naopak, přitížilo se mu. Ztrápil ho dnes kde kdo. Hospodář Řezníček a ti, kteří s ním byli po poledni v myšlenkách.

Když se dalšího rána probudil, oblékl se velmi pomalu. Nijaký rychlý pohyb neudělal. Ty bolestivé křeče na hrudníku zkraje týdne... tak ty stihly otce i děda. Oba zemřeli na mrtvici.

Jindřich Baar to raději udělal. Raději poslal doktoru práv Jaroslavu Štěpánkovi do Kdyně hotovou závěť. O to rychleji by se rozhodl, kdyby sotva zatušil, co ví šest, osm neděl doktor Bozděch: spisovatel Jindřich Šimon Baar má pokročilou rozedmu plic a stejně vážné zkornatění tepen.

Hotov s oblékáním, jeho kroky vedly k psacímu stolu. Večer tu zase zapomněl dopisy od Leontýny. Letos se k nim tak často vrací! Kdyby je Otylka jenom zahlédla, měla by bolest. Něco takového se nesmí stát.

Kolik mu to tenkrát vlastně bylo? Dvaatřicet? Třiatřicet?

Chtě nechtě, v duchu se vrátil do Putimi. To se mu stává nespočetněkrát denně od té noční příhody. V Putimi s ním byla sestřenice Marie. Dušoval se: Až budu hotov na univerzitě, přijedu si pro tebe – budeš mou ženou.

Kdeže na univerzitě! Ani nezačal... Sotva mohl už v Putimi tušit, že maminka...!

* * *

Jindro, pojď, sedni si ke mně, čas probrat všechno.

Jak to myslíš, mami?

Brzy budeš hotov na gymnáziu. Přemýšlíš, co dál?

Ano. Už jsem ti to řekl, mami. Půjdu na filozofii. Budeš mít v chalupě češtináře a historika.

A co takhle panem farářem? To by se ti nelíbilo?

Maminko! Farářem?! Já?! To nemůžeš myslet vážně...

Myslím to vážně, Jindro. Vezmi rozum do hrsti. Zdá se ti, že máme peníze na univerzitu? Podívej, kolik se táta zaručil za sestru. Podívej, jaké věno nám Barča odnesla. Kolik stály tátu soudy! Jsme chudáci. Nemáme peníze, Jindro?

Mami, já se přece na kněze nehodím. Když nemusím, do kostela ani nejdu. Sama mě naháníš. Vždyť farář – to je poloviční vězeň! Mami... vždyť víš, že chci na univerzitu!

Ale my opravdu nemáme peníze, Jindřišku... Víš, jak si budeš žít na faře? Přijedu za tebou a budu tvou hospodyní.

Mami, nemáš rozum.

Tak dost! Takhle se mnou nemluv! Já vím, proč se škubeš. Máš v hlavě Máňu, žejo? Zbláznil ses! Sestřenici by sis vzal?! Není toho dost, co nám natropila Barča? A jaký to mělo konec... Taky měla svou hlavu a už je v Pánu! Bože, takové já mám děti! Jedna utekla a druhý chce taky!

Já přece neutíkám.

To nejlepší jsem jim dala, na poli se dřela, nevyspala jsem se, to nejlepší...

Maminko - já to všechno vím. Tak neplačte...

A tohle mám za to. Tohle! Ani trochu vděku!... Život jsem jim dala... Vychovala je... To mám za to...

Mami, prosím vás. Já nejsem jako Barča. Jak to můžete říct?...

Nejlepší utéct od všeho! Skočit někam a nevědět o ničem.

Co to říkáte?... Maminko, já... já si to ještě promyslím.

** * **

... Poddal ses, až když tatínek přidal jinačí plán: Jindro, potřebuju tě do hospodářství. - - Cože, já a sedlačit?! Nikdy! To už rovnou teologii! - - Soužení sis vybral. Dorostenec, teprve devatenáct, z nádhery života poblázněný, a těch plánů literárních!, být Kosmákem, s Jiráskem se poměřit, a s Erbenem se poměřit, snad dokonce s Boženou Němcovou, ech, cokoli je možné v snění. V snění v semináři tím spíš.

Nebýt Karla Bartovského, snad jsem si nezvykl.

Tam daleko pod Čerchovem oře tatínek políčko a maminka, ta seče trávu kachnám a slepicím, tam spí na hřbitově Barča, která si postavila hlavu, vdát se chci, vdát za Vašíka Bláhu, táta mu umřel, Vašek potřebuje hospodyni do mlýna, a když mi věno nedáte, vdám se stejně, to vám udělám... Tak byla sestřička zarputilá, a umřela patnáct měsíců po svatbě, ani pláč novorozeňátka neuslyšela. Proč to Pánbů připustil?! Odpuštění někdy dlouho nepřichází, ale směnit ho za smrt?! Ne... Ne!

A ve stavení děřečka Šepla posedávají u kolovratů sousedky, u kamen mužští vážou košťata, houžve pletou a šindele strouhají, táta postavil svíčku na obrácený hrnec... Kdo teď asi předčítá místo mě? Ach, to já když otevřel Květy a četl Psohlavce na pokračování, ženské ronily slzy a mužští si rozkousali rty. Kdopak jim teď předčítá?

A pan mlynář Tauer? Zase je z něho čtenář kůl v plotě, na zdi obrázky českých knížat a v polici noviny, inu, milý Jindříšku, svět letí, a jestli mu chceš stačit, musíš číst – číst – pořád číst, tady u nás je začátek chleba a konec vody.

Co všichni děláte, vy v Klenčí? Tolik se mi po vás stýská! A po Marušce, takové hezké, takové milé... Maruško, kolik budeš mít dětí – a budou slavné?

Nebýt Karla Bartovského...

... Jindřichu, co je to s tebou!? Vzchop se přece! Vůbec tě nepoznávám – dřív z kachních vajec, frk za frkem, a teď jsi jako bez života, člověče! - - Tomuhle ty říkáš život? - - Jindro, ani já nešel do semináře z přesvědčení. Můžu snad za to, že naši nemají měšec? Tak bych nejraději zpátky do Kdyně. Ale když už nás sem vstrčili, máme tu jen fňukat? Na gymplu jsme se přetahovali, který z nás bude premiantem, a tady... To bylo pořád řečí o slávě Chodů a teď tu sedíš jako bábovka! - - Karle, ty to opravdu nechápeš? Co s námi provádějí - to je odsouzení k sebevraždě. - - I kdyby. My nesmíme kapitulovat. Nesmíme! - - Maminka mi to neměla dělat. Teď bych jí četl Kosmáka. - - Ale udělala to, krucinál! S tím nic nezmužeš!

Ten výkřik – jakoby od písklete, ten to na Karla řekl: on své mamince neodpustil.

Proboha Jindro – ty bys četl mamce Kosmáka? Proč jenom to?! Na gymplu jsi básnil a organizoval časopisy, to všechno tě už přešlo? Tady máš hotové „Alumnovy písně“! Což to není dost? Na, na, já taky něco napsal. Tudle. Přečteš si to někdy? Řekneš mi ...?

... Líbilo se. Jindřichovi se to líbilo – a velice!

Hněv na sebe samého tenkrát pozměnil Jindřichovy myšlenky. Cožpak já takové věci nedovedu? Pan profesor Voborník mi málokrát řekl, že mám talent?

A dny už se Jindřichovi tak trapně nevlekly. Báseň vedle básně, přibývaly mu – milenky, přibývaly mu jeho lásky, a s nimi mu bylo přece jenom lépe. Neštěstí, zatrpkllost... poddají se jen ctižádosti. Tvořit – jen to tě vyléčí.

** * **

... V samém zamyšlení Baar ani nepostřehl, že na prahu stojí hospodyně. Trhl sebou polekaně, reflexivně chňapl po dopisech na stole, ale ty už tam přece nebyly, ležely v zásuvce, a Baar rozpačitě vstal ze židle.

Otylka z něho nespustila oči. Od té nešťastné noci je velebný pán hodně nesvůj. To když tu v srpnu pobyl pan Klášterský, pan farář jakoby omládl. – On je veselý pořád, ale jenom před lidmi. Před lidmi. Jinak je sklíčený. Slyšela jsem, jak říká panu Teplému: Psal jsem bez ustání. Chtěl jsem pozdvihnout Chodsko, upamatovat ho na jeho slávu, ale teď už chápu, že zbývá jen pozvednout slovo a chodskou minulost jím zachránit pro potomstvo.

„Co si přeješ, Otylko?“

V chodbě jsou Řezníčkových děti. Nesou knihu.“

„Holoubka? Už? Poslal jsem jej k Řezníčkovým teprve před nedělí!“

Otylka jen pokrčila rameny. Šla napřed. Měl by na sebe dát pozor, velebný pán. Práce ještě nikomu neutekla, a on – strhnout by ji chtěl! Všichni jsou takoví. Všichni, co jich za ním přijelo. Kitzberger. Brodský. Žížala. I Bartovský tu byl a pan Teplý hned vícekrát. Všichni mají jedno společné: žijí jen půlku života. Druhou půlku jim vzal celibát.

Panu faráři chybějí děti. Dokud měl matku, jakž takž to šlo, byl to přece jenom domov. I když fara. Ale když si v patnáctém roce vzal starou paní Pánbů... Velebný pán spal v její posteli, najednou ještě dítě. A uspořádal si tady v Klenčí máminu světničku – stará truhla, kuchyňská zástěra, nedopletená punčocha. Fotografie.

Kolik dní a kolik nocí ve světnici proseděl a natrápil se! To žádný nepochopí. Ale já to vím.

Chodská nevěsta takzvaná, městečko Kdyně totiž, objato podhůřím Českého lesa a Šumavy, a naproti tomu Klenčí pod Čerchovem, jemuž je královskou korunou jeden tisíc čtyřicet dva metrů výšky horské masy, mají jednu společnou přednost: v jejich ulicích se druží umělci a umění sympatizanti.

Je tomu měsíc, kdy manželé Jaroslav a Hana Štěpánkovi dleli v klenečském domě Jindřicha Baara, a protože měsíc je cyklem jejich návštěv, dvacátého osmého září přijeli zas. Barevné září se co nevidět vlomí do říjnových mlh a nevlidno porozsvěcuje stolní lampy v pracovnách spisovatelů, co jich od Tachova po Klatovy žije.

V Baarově pracovně a ložnici, neboť jedno je ve spisovatelově domě zároveň druhým, lisají se k sobě stesk a ambicióznost.

Hana Štěpánková to vše po tolika návštěvách u Baara zná dokonale, ale nic se nepohoršuje. Což to nebyl právě chodský král Baar, kdo ji inspiroval k rozhodnutí zkusit povídky? Prózičky „Přesazená jablona“, „Rodiče a děti“, „Pokažená Hanýžčina první pout k Dobré vodě“ nebo také „Návrat“, ty všechny přišly na svět z Baarova popudu.

Ale dnes v intimní atmosféře svého bytu předcítá manželce advokáta Štěpánka veliký stesk kněze Jindřicha Baara, protože k doktoru Štěpánkovi bude promlouvat sotva po hodině teprve spisovatelova velká ambicióznost.

Dnes tedy, osmadvacátého září 1925, pozval Jindřich Šimon Baar přítelkyni Hanu do Ořechu a v Ořechu zrovna byl Štědrý den 1895. „V rohu na stole,“ četl z tehdejšího svého deníku „býval stromek – společný. Pro sestru i pro mne. Jablka, ořechy a suché švestky houpaly se na něm – a nahoře, kde jinde třpytívá se anděl, trčel naditý na špičce preclík – pletenec, jež matka při houskách upekla. Potom se dal stromek za okno, matka prostřela na stůl režnou prostírku a přinesla každému kus černé calty z domácí pšenice a hrneček kávy. Poté přišly vařené švestky a hrušky a bylo po večeři. Otec vzal stůl, přitáhl jej ke kamnům, do kamen dal nějaký starý pařez, který tam tutlal, ze sudnu vytáhl hrnec, poklopil jej, postavil naň se zdi lampu a ze stolu ze „šuplátka“ vytáhl knihu, kterou si na „svátky“ vypůjčil buď v Besedě, nebo na faře, a já četl. Posledně to byl – pamatuji se dobře – Šmilovského „Martin Oliva“. Pomalu trousili se „hyjtáci“. Z Klenčí i z vesnic, z Dílů, z Postřekova, přestalo se číst a vypravovalo se – až zvonili. A tak se dalo po celý můj věk až do dvaceti tří let, co jsem knězem. Jsem o Štědrém večeru sám. Zvykám tomu, ale nezvyknu. Tak ta samota tíží, víc než po celý rok. Nejhorší večer. Ani číst, ani psát, ani pracovat, ani spát, nic nechceš – protože jsi sám. Toužíš, voláš po někom druhém, dva – aspoň dva, máš plné oči, plné srdce, chceš vyprávět a poslouchat, komu? Holým zdem?... Kdyby člověk celý rok stačil sám sobě, dovedl se zaměstnat, o dnešním dni je „samotnému“ úzko a smutno – až k pláči...“

Hana Štěpánková, tak hrdě se hlásící k rodu Šedlbauerů z Maškojc mlýna, se vždycky velmi soustředěně zaposlouchává do Baarových reminiscencí – je v nich nálada, která na ni dýchla už z vyprávění stařenek a stařečků obývajících vsi dolního Chodska. I Hana si totiž psala deník. Bylo jí teprve jedenáct let, když do něj vepsala první lidové pověsti a začala chápat, kdo jsou Šedlbauerové. Už třinácté století si je pamatuje! Králováky, nižší šlechtu, která nerobotovala, na svých gruntech svobodnou honbu měla, ba rychtáře sama si volila, poddána jenom králi.

Hana všemi oslovovaná, Annou ovšem pokřtěná, přibyla do slovutného rodu deset let před miléníem. V srpnu to bylo. Srpna dvacátého. A vyrostla z ní učitelka. Z učitelky publicistka. Ale dříve nežli tak, rozverná slečna v nadšení napíše „Sen“, totiž úvahu „Sen“ a bude to předsevzetí, bude to zámět... přísaha to bude! Slib na celý život: „Nejvíc chci pracovat pro rodný kraj. Pro lidi, kteří jej dělají, jakým je: rázovitým a poetickým.

„Sedět tu s vámi a poslouchat vaše vzpomínání, to je pro mě největší zážitek, pane Baare. Znáám vaši cestu do literatury i literaturou a také vím, kolik jste obětoval pro církev.“

„To máte tak, milá paní Štěpánková, Haničko. Válka, kterou jsme prožili, byla ta nejstrašnější v historii. V ní propukly v člověku živelnou mocí všechny surové pudy hodné zvířat. Hrabivost tenkrát byla pouhou něžností. Zhýralost běžným stylem života. Krvežíznivost a vraždění metodou k přežití.“

„V Maškově mlýně jsem zažila rabování císařových vojáků hned dvakrát. Až o tom vznikne lidová pověst, uveřejním ji první, pane faráři. Lidem v Maškově mlýně u Kdyně zbyl jenom jazyk. To aby mohli vyprávět dětem.“

„S tím vším se musila vyrovnat katolická církev a ona se s tím nevyrovnala, milá paní Štěpánková, Haničko. Ba právě naopak...“

„Moje rodina Boha přesto neopustila.“

„Budiž jí to k dobru připsáno. Já vidím truchlivý obraz. Přes tisíc let, tisíc let, milá Haničko, hlásáme v Čechách křesťanství! A co s tím? V lidských duších ani stín po Kristově věrouce. Žádné varuj se zlého a číň dobré...“

„...!“

„To je ten pravý důvod, proč jsem se přidal ke katolickým modernistům. Jsem reformátorem dosud. Ale už na penzi a se vším všudy.“

Tu už se vložil do hovoru advokát Štěpánek: „Jakoby to bylo včera. Když jsme šli ve Kdyni poprosit pana pátera, aby nám pokřtil Jaroslávku, dušoval se, že není reformátor, prý abychom byli docela klidní. Přitom jsme se ho na to vůbec neptali.“

„Kdyňský pan farář se hlásil k reformnímu programu Jednoty katolických duchovních do té doby, než mu Vyšehrad pohrozil prstem. Stačilo docela málo. Právě malomyslnost odpadlíků mě odradila. Raději jsem se vrátil do Klenčí. Do Klenčí umřít.“

„Je to velmi smutné,“ přidal doktor Štěpánek, „ale opravdu tuze smutné, že v Rakousku náboženství vždycky zakrývalo neřesti vysokých kruhů.“

Jindřich Baar vzdychl. „To mohu potvrdit, pane Štěpánku. Vidět ve velechrámu svatého Víta prý císařskou mši, vidět tam děkany fakult, místodržitelské úředníky, generály, ba i členy bývalé dynastie a přitom znát způsob jejich života, tak z toho se zvedal žaludek. Žádný div, že ve válce selhalo i křesťanství. Což to mohlo dopadnout jinak? Ani jsem vám neřekl, že ve dvacátém roce jsem z katolické církve už už vystoupil...“

„Vím, že jste přímý člověk, pane Baare,“ odbočil z tématu kdyňský doktor práv. „Proto nebudu jiný. Ruku na srdce, pane Baare, neuspěchal jste příliš svoji poslední vůli? Jste plný síly. Jste ve formě. Ještě mnoho dokážete!“

Spisovateli advokátova slova na první pohled polichotila. Ale jen on věděl, že o svém skutečném zdraví nemíni smlouvat. Že mnoho dokáže? Chtěl by. Dopsat „Svatbu“ by chtěl, ale to je bláhový sen. Maminka k Boženě Němcové nepřibude.

Jakoby od věci, řekne spisovatel: „Víte, pane doktore, já si toho velmi považuji, že mé sebrané spisy vydá umělecky založený společenský premiant. Hrál jste na klavír, na housle, zvládl jste cello i violu, a to bych málem zapomněl na varhany! Neudělat kariéru advokáta, Pelhřimov by ve vás měl profesionálního koncertního mistra... Proto myslím, že jsme tak trochu příbuzní...“

„Taky si to myslím. S tím rozdílem, že já za vámi jen pokulhávám.“

„Ale,“ namítl Jindřich Baar, „to je až příliš velká skromnost u předsedy spolku Jindřich Jindřich.“

„Jenom si nemyslete. Spolky, toť sebeuvědomění celých chodských rodin.“

„Pojďme tedy k naší věci, pane doktore. Údělem kněze je odříkání a údělem spisovatele též. Nikdy jsem neskrýval, že za to chci paměť Chodská do všech příštích dob.“

„Proč jenom Chodská, pane Baare? Všechny český venkov si vás bude pamatovat, pane Baare. Jste žijící klasik.“

„Jak stojí v poslední vůli, čtvrtina výnosu z mých sebraných spisů patří vám, pane doktore. Ostatní prosím vložte do Baarova fondu, který jsem založil. O památník na Výhledech moc stojím, pane doktore. S tím budete mít se svými přáteli nejvíce starostí.“

„Zvládneme to, pane Baare. Bud'te klidný.“

„Pane Baare, já o vás napíši,“ slíbila Štěpánková. „Tolik lidí jste vzal do literární historie! Bylo by velkou nespravedlivostí, kdyby se na vás nedostalo.“

Na dveře zaťukala Otylka. „Můžu dál? Upekla jsem koláč. Snad vám přijde vhod.“

Pozvali ji rádi.

Toho října, dvacátého čtvrtého napočítaného, a v století již popětadvacáté to bylo, nezdála se Otylka nikterak potěšena pohledem do Jindřichovy tváře. Právě naopak. Jindřichův obličej byl popelavý a zračil bolest.

A když Baar poslal hospodyni dokonce pro doktora, to už byla v Baarově domě událost velmi vzácná. Otylka spěchala, co mohla, a kdekomu z Klenečských to bylo velmi nápadné. Aby se tak něco přihodilo panu faráři! Bože na nebi, nedej...

Když se Jindřichova dobrá Otylka z ordinace vrátila, bylo to se vzkazem, že pan doktor Bozděch tu bude co by dup. To už se ochořelý opět svěřil loži. Ale co se to s ním tak náhle událo! Jeho tělo našponovala křeč a prsty se sevřely do pěstí. Vší silou je zkusila rozevřít, vystrašená Otylka, ale nebylo jak pomoci.

Posléze ani kdy nebylo: Křeč najednou povolila. Povolilo života vzdorování.

Smrti navzdory, přece zbylo existovat. V knihách.

* * *

Starala se, seč jen mohla, Otylka, vdova na soutoku samoty.

A dobře se starala. Nebylo v Baarově domě jako na jiných farách, kde služebník boží odešel k Pánu. Na faře v Klenčí nebylo ničeho. Vše zůstalo, jak život dal i odepřel.

Miroslav Vejlupek (Čerchovský)

V soutoku samoty

Přebal a grafická úprava Jiří Homolka

Foto archiv autora

Vydalo nakladatelství Miroslav Vejlupek – Čerchovský

v Horažďovicích, v květnu 2016

Technická redakce Jiří Homolka

První vydání. Formát PDF

20 stran. 9,1 MB

ISBN 978-80-902618-9-1

© Miroslav Vejlupek (Čerchovský)